

Első évfolyam.

25. szám.

1877. september 21.

DEBRECENI HETI LAP

Heti lap a szépirodalom és művészet köréből.

Kiadó és főmunkatárs:

GRÓF CSÁKY ALFONZ.

Szerkesztő:

DENGI JÁNOS.

Rendes munkatársak:

Abafi Lajos, Aigner Ferencz, Aradi József, Bátorfi Lajos, Benedek Sándor, Boruth Elemér, Böhm Adolf, Buday Imre, Csalomjai, Csengey Gusztáv, Darmay Viktor, Dolinay Gyula, Ember György, Ember Károly, Erdélyi Gyula, Erdélyi Mikes Róza, Erődi Dániel, Földváry István, Gáspár Imre, Hajgató Sándor, Hamar László, Hoffmann Mór, E. Illés László, Illyés Bálint, Kárpáti Károly, Kerekes Sámuel, Komjáti Jenő, Koroda Pál, E. Kovács Gyula, Lukács Ödön, Majthényi Flóra, Márki Sándor, Mende Bódog, Moller Ede, Pataki Árpád, Reviczky Gyula, Roboz István, Rudnyánszky Gyula, V. Sárffy Ignác, Sipos Soma, Sólyom Jenő, Szabó Endre, Dr. Szabó Dávid, Dr. Szemák István, ifj. Szinnyey József, Dr. Tomcsányi Imre, Vajda Viktor, Vass Jenő, gróf Vay Sarolta, Vary Gellért, Viski K. Bálint.

Megjelenik minden pénteken.

Előfizetési ár:

Fél évre 3 frt.

Negyed évre 1 frt. 50 kr.

Előfizetések, reclamatiók, vidéki levelezések, talányok, a talányok megfejtése, tréfák és adomák s a vegyesek rovataiba szánt közlemények a kiadóhoz varga-utcza 2256. sz. a., a lap tartalmát illető kéziratok pedig a szerkesztőhöz Debreczenbe küldendők.

DEBRECZEN.

NYOMATOTT KUTASI IMRÉNÉL.

1877.

Tisztelt előfizetőinkhez!

Miután lapunk életében e hónap végével a **második** negyedév is lejár s így kiadási költségeinket mi is fedezni tartozunk: bizalommal kérjük tisztelt előfizetőinket, hogy hátrálékaikat minél előbb — **e hó 30-áig okvetetlen** — beküldeni sziveskedjenek s idejében adják tudunkra, hogy szándékoznak-e lapunkat továbbra is megtartani vagy nem? mivel az új évnegyed első számát csak is azoknak küldjük meg, kik azt határozottan megrendelték.

Volt alkalma a t. közönségnek meggyőződni arról, hogy mi mindent elkövettünk, miszerint oly szépirodalmi lapot adjunk a vidéken, mely kül- és belalak tekintetében mindeniket felülmulja s mint ilyen, páratlanul és egyedül álljon. Célunk magasztos és önzetlen volt s hogy azt mennyire igyekeztünk elérni, mutatja azon eredmény. miszerint a „Déliabáb“ rövid élete alatt is már az összes hazai sajtó teljes elismerését kivívta. Rajtunk nem mulik, hogy ez elismerésre továbbra is érdemesek maradjunk, csak a t. közönség is értse meg igyekezetünket s ne vonja meg tőlünk nemes pártfogását.

Előfizetési ár ez utolsó évnegyedre 1 frt 50 kr.

Az előfizetések legzélyszerűbben postautalvánnyal a „Déliabáb“ kiadó hivatalába Debreczenbe (Vargautcza 2256 sz. a.) küldendők.

Teljeszámú példányokkal folyvást szolgálhatunk.

Hirdetések iránt tudakozódni lehet a kiadónál.

Debreczen, szeptember 7-én 1877.

Teljes tisztelettel

Gróf Csáky Alfonz,

kiadó és főmunkatárs.

SAKKTALÁNY.

Dinohrától.

Megfejtendő a lóugrás szerint.

mé	Srád	jón	reng	bá	hoz	lyan	el
cseng	ve,	nát	zád!	fá	me	A	ten
gon	Geb	Szép	mily	i.	még	men	Oly
Oly	fü	ke	is,	esik,	keű	Is	bét;
re	dol	jól	lel	is,	se	rád,	ki
lem	lyan	Még	lé	gon	u	nek	só:
va	té	szor	Az	lem	em	lé	lok
sok	ben,	keb	pi,	Em	do	tol	bus

SZÓREJTVÉNY.

Vilmától.

Fényes lepelbe messze siet,
Örömrre hi, de búval fizet,
Ide s tova csapongva száll,
Magához int, de meg nem vár;

Fénylik s leszalad a csillag
Jó, ha nem hoz új fájdalmat.
S bármennyit csalódtunk benne,
Minden hiába, semmivé leve,
Mégis sűrű hordozzuk azt!

Megfejtési határidő október 5.

A „Déliabáb“ 23-dik számában közölt sakkतालány értelme a következő:

Megtépve, megcsufolva,
Sivatag közepén;
Magában áll a zászló,
Melyet szolgállok én.
Nagy és hosszú vihar volt,
Mely rajta ennyit tépe;
De bármint meg van rontva,
Még most is látszik csonka
Szárnyán az isten képe.

P e t ő f i.

A számrejtvényé: Pintyőke kis madár a lánykától megszökött, csak szállong, csak repked a kerti fák között.

Helyesen megfejtve következő t. előfizetők küldték be: Buday Vilna, Szép Aranka, Kelemen Matild, Kiss Ilona, Klein Nina, Grosz Máli, Nemes Szidonia, Ládány Ferencz, Enger Márton, Papp András, Kelemen József, Kiss Imre, Jób Ferencz, Ormody Bella, Lázár Irén, Földessy Kálmán, Wagner Róza.

ÉLIBÁB.

Meti lap a szépirodalom és művészet köréből.

Tartalom:

1. Sokat törődnek vélem. (költ.) Gr. Vay Saroltától. 2. Szilveszter apó hagyatéka (beszély) Hamar Lászlótól. 3. Elbeszélő költészetünk a XVI. századig. Moller Edétől. 4. Szeretek én... (költ.) Gr. Csáky Alfontól. 5. Helynév magyarázatok. Réső Ensel Sándortól. 6. Apróságok. S—ly J—tól. 7. Tárca: Vasuton, (költ.) Reviczky Gyulától. Meghívás egy ebédre. Francziából: Békesi Ida.

Sokat törődnek vélem!...

Sokat törődnek vélem szörnyen
Nagyon a kedves emberek;
E „nagy szerencse” nem tudom, hogy
És mi okon ér engemet;
Mert én bizony a jámborokkal
Vajmi keveset gondolok,
Hogy mégis úgy érdeklek őket
Ez igen „megható” dolog.

Hiába, a pletyka szép erény,
És gyakorolni kellemes;
Hozzátenni minden dologhoz
Oly jól esik egy keveset.
Elefánt lesz a szunyogból is
És a halomból Arrarát . . .
— A jót szokás csak kisebbitni
Nagy vétek lenne a hibát. —

Ápolják, hogy magva ne veszszen,
Mintha elpusztulna a gyom; —
Találjuk bálban, színházakban,
Szalonokban lépten-nyomon;
S ha rólam van szó — és fülénél
Fogva is huzzák, hogy legyen —
No van akkor drága mulatság,
No jaj neked szegény fejem.

Egyiknek nem tetszik kabátom,
Inggallérom szörnyű magas,
Ily puritán mód lenyirt fővel
Járni, horeur, ki látta azt!
És olvasni az „éj Tannhäusert”
S más istentelen könyveket
Schoppenhauert, még tán Rénant is. . .
S hah mi több írni verseket.

„Beállni ama szörnyű c z é h b e,
Mely az ördög zsoldjába van . . .”
Szól a másik nagy sápitózva
„Mit gondolt a boldogtalan”
Prózát is ír és még min őket
Nincsen előtte semmi szent;
Mindenből gunyt üz s ostorától
A s é r t h e t l e n h i g h l i f e s e m e n t.”

Pedig jó urak higgyék ám el,
Ez merő tiszta rágalom;
Soha senkit nem bántok én, ha
Csak nincs rá igen nagy okom.
Az egész világ kerektségén
Nincs nálam jámborabb gyerek.
Csak tulságos szekaturákkal
Phlegmából ki ne vegyenek.

Nem kutatom én senki dolgát
Ez vagy amaz hogy mit művel,
Chronique scandaleuse, pikáns hírek
Engem csöppet sem érdekel,
Nem törődöm a más ügyével,
Mindenkinek békét hagyok;
Az ördög tudja, mért hogy mégis
Olyan sok vélem a bajok.

Egész „faluros szsz” lettem már
Hogy G ö n d ö r S á n d o r sem különb,
Mindig csak rólam foly a nóta
S mint roz darázs fülembé döng.
Nem csak döng, de össze vissza mar
S tudják kérem sok a mi sok . . .
Ne tessék tehát csodálkozni
Ha végre is kifakadok.

És akkor rontok, török, zuzok,
Nem kímélek senkit se még,
Nem bibliázok és sziklát kap
A ki én rám követ vetett.
Magának rózza föl, ki mit nyer,
— Nem árt ha hozzá nem nyulunk —
De biz megégeti kezünket
Ha tüzes vashoz kapkodunk.

Oh Jehovah! adj már az égre
Egy nagy üstökös csillagot,
Vagy új E b e r g é n y i t, E r n y p ö r t
S h a t b e f a l a z o t t U b r y k o t,

Francesconi t vagy más akármit
Borzasztót, retteneteset.
Hogy legyen már másról beszélni
S engem „adacta“ tegyenek.

Nem kérek mást, hiszen megférünk
— Elég nagy ám még a világ; —
Egy elrejtett kicsiny zugocskát
A mely nyugalmat, enyhet ad,
A természet szabad ölében,
A hol virágok nyillanak
S azt, hogy rólam se jót se roszt
Semmit, semmit ne szóljanak.

Vay Sarolta.

SZILVESZTER APÓ HAGYATÉKA.

— Beszélyke. —

Irta Hamar László.

— Tíz forint a királyra! — rebegte Andor két-
ségbeesetten, megmaradt utolsó fillérét is martalé-
kul dobva a kártya kísértő ördögének.

— Áll! — mond a bankár hideg nyugalommal:
s a kártyát közönyösen osztotta ki, egyhanguan
mormogva: „nasi-vasi.“

A szerencsevadászok lázas figyelemmel lesték
a „kiviritott“ kártyalapokat és minden fordulatnál
visszafojtott lélegzettel várták Fortuna kegyét. De
a sok elkárhozott szegény ördög közt Andor volt
az, ki a legnagyobb izgalmak közt várta utolsó ki-
sérlete eredményét.

Hanem a játék szörnyetege következetes ma-
radt. Andor ismét veszített.

TÁRCZA

Vasuton.

(1877. szeptember 14.)

Robogva száguld a vonat előre;
De vágyam egyre visszavon. . .
Szeretnék csüngni lázban, öntelelten
Édes, mosolygó ajkadon.

Hegyet, folyót, sok várost ér a mozdony,
A tájék más lesz, elmarad;
De én nem látok mást, csak a te kedves,
Zöld ablakos, kis házatat.

A kék hegyek, napfényes, halmos erdők
Bizalmasan néznek reám,
Mintha te járnál ottan és susognád:
„Nem hagylak soha el, Gyulám!“

Kiszállok régi, kedves városomba
És járok benne szerteszt;

A teljesen kifosztott fiatal ember lesujtva tán-
torgott ki az átkos bünbarlangból; vádolta mos-
toha sorsát, tolvaj czimboráit és önmagát.

És e háborgó lelki viharok közt mennyre-földre
fogadta, hogy azt a veszélyes küszöböt többet nem
lépi át, nem soha! . .

De mikor a szabadba kiért, az üde reggeli le-
vegő oly jótékonyan hatott dult kedélyére, hogy
lassan-lassan kibékült Fortuna asszonyával, tolvaj
czimboráival s önmagával; sőt fogadását is meg-
bánta és csakhamar feltette magában, hogy estére
folytatni fogja a „mulatságot“, ha ugyan Szilvesz-
ter apó könyörölni fog tárczájának sanyaru álla-
potán.

— Mert amit elvesztettem, vissza kell nyer-
nem és istenemre! vissza is nyerem! — mormogá
reménykedve.

Most már teljesen nyugodt lett, csak arcza hal-
ványsága árulta el az éjjeli pusztító fergeteg nyo-
mait.

Hazaérve, első dolga volt nagybátyjánál tenni
látogatást, a jó öreg Szilveszter apónál, aki őt any-
nyira szereti, aki oly sokszor kimentette már pénz-
zavarából.

Oh mert nagyon könnyű ám azzal a jámbor te-
hetetlen aggal boldogulni; néhány érzékeny szó,
pár könnyesepp mindig megteszi nála a hatást.

Töredelmes arcot öltve halkán megkopog-

De mintha ott is látnám szép szemednek
Igaz gyermektekintetét.

S álmimba rámhajolsz, megcsókol ajkad
S én suttogom szerelmesen:
Szeress, légy hű! ne hagyjuk el mi egymást!
Ne váljunk el mi, kedvesem!

Reviczky Gyula.

MEGHIVÁS EGY EBÉDRE.

Egy Gascogne-i, ki XIII. Lajos hadseregében tisztí
rangot viselt, néhány Richelieu bibornok ellen irt saty-
rai által ő eminenciája rosziudulatát vonta magára. A
mindenható minisztert annyival is inkább érzékenyen
érinté ezen sértés, mivel említett gunydalok nagy tet-
szésben részesültek a király, valamint az udvaroncok-
nál is; s ennél fogva kényszerítve látta magát teuszést
szinlelni s rajta nevetni. A szellemdús költemények író-
ját nem merte ugyan rögtön megbüntetni, hanem boszu-

tatta tehát az ajtót, melyet csak akkor szokott megnyitni, midőn pénzre van szükség.

— Talán még alszik a vén maczkó! gondolá magában Andor ismételt kopogtatásra sem kapván feleletet. Különös! folytatá tovább gondolatait, ő ilyenkor már rendszeren el szokta hagyni az ágyat és most semmi jelensége annak, hogy talpon van.

Az ajtót újra megzörgette.

A szobában semmi nesz.

Andor erre az ablakhoz ment s azon bepillantva borzadva látta nagybátyját iróasztala mellett mozdulatlanul ülni

— Hah talán meghalt?! — suttogá megdöbbenve s elkezdett hangosan kiabálni.

Az öreg Szilveszter apó nem hallotta benn a nagy lármát, melyet unokaöcse ütött kívül az ablak alatt; nem hallotta pedig azért, mert a halál örökre megsiketítette.

Andor, miután alaposan kezdte gyanítani a szomorú baleset beálltát, igyekezett meglágyítani szívét, hogy a megboldogult jó öreg emlékezetét kelően elhalmozhassa kegyeletes részvétével, hiszen nagyon megérdemli ő tőle az a szegény elköltözött lélek az áldások örömét, már csak azon egyszerű okból is, mert idejekorán félreállt az utból, nem kívánván tovább őrizni azt a kis kulcsot, melynek csikorgása oly sokszor hangzott bűbajos zeneként Andor füleiben.

Lévén az a kis kulcs Szilveszter apó pénzes lá-

ját egy alkalmasabb időre elhalasztva, a szegény tisztnek minden előléptetést megtagadva: a legismeretlenebb garnisonokban hagyá őt tengődni. Nehány év múlva Richelieu egyik intendánsa, ki egzszermind Gascognei rokona volt, kegyelemért esedezett a bibornoknál a szegény költő számára. A bibornok minden nehézségek nélkül megkegyelmezett. A Gascogneit Párisba hívatta s testőrsége kapitányává nevezé ki; sőt nagylelkűségében annyira ment, hogy azt, ki őt egykor megsérté s haragját előidézte — ajándékokkal halmozá el. A kapitány egy a birbornoktól kinyert kihallgatása alkalmával, a nagylelkű minisztert, határtalan hálaérzetéről biztosítva mondá, hogy odaadása a tűzpróbát is képes kiállani. Pár nap múlva a kapitány oly megtiszteltetésben részesített a bibornok által, aminőre soha életében nem tartott volna igényt. U. i. ő eminenciája ruelli falusi lakába ebédre hívta meg. A kapitány diszöltönybe öltözött s mivel az idő szép volt, gyalog indult el és pedig azért, mert a kocsik, melyek Saint-Germain s környékén közlekedtek, melyek azóta annyira elterjedtek s jelenleg a vasutak által vannak helyettesítve -- még akkor nem

dájának kulcsa; abban a ládában pedig vala annyi kincs, hogy ha Andor reggel hozzáült volna a pénzsámláláshoz, estig sem lett volna kész nagy munkájával.

Röviden szólva, Szilveszter apó egy hirtelen jött hűdés miatt csakugyan meghalt; — aminek természetes következése az lón, hogy mint legközelebbi rokona, de meg különben is neki gyámfia: Andor örökölte összes vagyonát.

Midőn a tisztességes eltakarítás után a megsomorodott boldog örökös egyedül érezte magát a házban: első dolga volt azt a kis kulcsot megkeresni.

Azt a kis kulcsot szerencsésen meg is találta, hanem a kincsnek csak hült helye volt a szekrényben.

No ez a meglepetés már sokkal kellemetlenebbül hatott reá, mint a nem remélt gyász.

Keresett, kutatott, az egész házát tüvé tette, de semminek sem jöhetett nyomára.

(Folyt. köv.)

ELBESZÉLŐ KÖLTÉSZETÜNK A XVI. SZÁZADIG.

— Moller Edétől. —

(Folytatás.)

Hogy e régi mondáink feledésbe mentek, azon nincs mit csudálkozni; a kereszténység jótékony hatásával, a

léteztek. A király, princzek, követek, miniszterek s néhány nagy ur birt akkoriban csak kocsival. A kapitány Ruellhez egy mértföldnyire minden baleset nélkül elgyalogolt. Azonban az idő hirtelen megváltozott s az eső kényszeríté őt egy terebélyes fa alatt keresni menhelyet. Az eső nem akart megszűnni s a Gascognei szomoruan vevé észre, hogy a kényszerhelyzet legkevésbé sem hat előnyösen toilletjére, midőn hirtelen kocsizörgést hall. Egy szekér közeledett, mely nagyon silány volt ugyan, de amely egy erőteljes ló által vonatott s a melynek kocsisa egy vastag, kövér s jó kinézésű ember volt. A kövér ur észrevevé a kapitányt s megsajnálta kellemetlen helyzetében; s miután a Gascognei némajátéka könnyen magyarázható volt, megállítá szekerét s egy helyet ajánlott fel a tisztnek maga mellett, föltéve, ha ő is Reullebe készül. A kapitány elismeréssel fogadá az ajánlatot s hogy megmutassa a becsületes utasnak, hogy kit kötelezett hálára; valódi Gascognei módjára kezdé elbeszélni, hogy ő kicsoda, honnét jön, de különösen hogy kihez megy ebédre. Közlekenységében annyira ment, hogy meg nem tagadhatá magától azon élvezetet, hogy guny-

nemzeti emlékek rombolása, kiirtása párosult. A keresztény vallás mind nagyobb tért hódított s hogy akadálytalanul terjedhessen, mindazt, ami a pogány nemzeti vallásra, szokásokra és erkölcsökre emlékeztetett, Géza rohamos reformjai, idegen elemek meghonosítása csak siettetette a pogány emlékek kivészését.

Nem a mohácsi vész, sem nem a tulajdonjog féltékeny őrzése, de még a krónikások tulságos józansága sem volt oka tehát e mondák terjesztésének, hisz krónikáink Kézaitól Thuróczyig, mint Toldy is bizonyítja, részint egy régibb, körülbelül a tizenkettedik századból való hun-krónikából, részint külföldi kutatókból vették át történeti adataikat. Különbösen más népek példája is tanuskodik róla, hogy mennyire birt befolyásával az ő nemzeti hagyományokra a keresztényvallás terjesztése; elégséges az éjszaki népek mondái anyagára hivatkoznunk, kiknél csupán az a körülmény mentette meg számos mondájukat, hogy részök az Islandi szigetre menekülve sokkal könnyebben tudták elhárítani az idegen befolyást.

Egyébiránt ez meghaladott álláspont, azért mellőzhetjük s csupán azt a nézetét bonczolgatjuk Aranyinak, mely biztossággal kíván létezett naiv eposunkra utalni.

Hogy hun s magyar mondáink összefüggése megczáfolhatatlan, azt fentebb mi is érintettük; csak hogy mi ez összefüggés alatt nem a költő alakította egységet értjük; hanem ama összefüggését az eseményeknek, melyet azokba a történeti egymásután s az idő rendszeres lefolyása öntött. A mondák így egymásmellé sorolva, soha sem képezhetnek epost; — szó se fér hozzá — csakis ők szolgáltatják a népepos megalkotásához, de ehez szükséges az alkotó, idealizáló költői phantasia, egyedül ez képes azokba költői egységet lehelni. A görög mondák Homérra szorultak, hogy epossá gömbölyödjének. A finn dalok csak Lömroth által tömörülhettek Kalavale-vá. Pedig mi ezek híján voltunk.

Ha e mondák egyes részei teljességökben át is kerültek a korba totalitásokban, erkölcsi lehetetlenség, hogy abban meg voltak volna. Elzüllöttek ezek is egy időre, vagy legalább nagyon is szűk körbe szorultak; s a dalnokosztály, melylyel Mátyás idejében találkozunk, csak lassan ocsudhatott fel hallgatásából és csakis ak-

kor, midőn a keresztény vallás már a nemzet kedélyébe meggyökeredett s veszély már nem fenyegette. E hosszú halgatásnak meg nem lehetett más eredménye, mint az emlékezet elgyöngülése, az énekek és mondák feledése.

Részben ugyan méltán sujtja krónikásainkat a korholás, amennyiben az egykoru vagy kevéssel előtünk divott mondákat s énekeket zárták ki megjegyzéseiből: így pl. a Hunyadiról szóló mondákat, vagy egyéb kisebb történeteket, melyekre ők maguk is mint bizonyosságra hivatkoztak s belőlök egyes sorok maig is léteznek: így pl. Kis Károly meggyilkoltatásáról e két sor maradt fön:

Vágd csak fiam, vágd Forgách!
Tied legyen Gimes és Gács.

A krónikásaink kora átszarmazott s még élő mondái énekek csonka, elszakasztott voltuknál fogva nem voltak alkalmasak eposi feldolgozásra; a korokban támadtak pedig azért nem, mivel oly korban keletkeztek, mely már nem lehet szülője a népeposnak. Népepos csak oly időben készülhet, melyben a műveltség szele még nem érintette a kebleket, az elágazó érdekek nem vonják sokfelé a nemzet alkotó részeit, melyben csak egy az akarat, egy az érzelem, szóval az, melyet gyermeknek nevezünk.

A Hunyadi győzelmes és háborgós idejében felmerült mondák, a Zsigmond és hős társai Géza és Lászlónak a csodással határos tettei mindmennyi nagyszerű mozzanatokban gazdagok s sajnálunk kell, hogy mint az elbeszélő költészetnek tárgyai nyomtalanul eltűntek s hogy akár hagyományilag, akár írásilag fönn nem maradtak.

Az elbeszélő költészetnek mennyi anyaga s nekünk mégis mint meg nem lévön kell átsiklanunk és beérnünk azzal, hogy csak rá utalunk s bizonyítjuk, hogy e gazdag anyagnak meg volt a maga a'akja is, mert különben még az emléke is szétfoszlott volna!

Minthogy mi is csak positiv adatok nyomán haladhatunk elbeszélő költészetünk történetének megállapításában, azért félre kell tennünk mindazon föltevéseket és

dalai egyikét ne idézze. — Hogyan! kiáltá az idegen, hát ön volna az a bizonyos, aki a satyrákat írta Richelieure? — Természetesen, hogy én, de ez nem fog meggátolni abban, hogy hozzá ne menjek ebédelni. — Ön a bibornokhoz ebédre van hívva? — Kérdé a vastag ur a Gascogneire különös tekintetet vetve. — Igen, vagyok oly szerencsés ezt önnek ismételnem. — És aztán a mai napra? — Bizonyosan, de hát miért állítja meg a kocsit? Elég, hogy a fa alatt voltam kénytelen a drága időt vesztegetni; beláthatja, hogy egy olyan személyiséget, mint a miniszter, nem lehet megvárakoztatni. — Nagyon jól van, de ha csak két szót mondok, tudom nem fog olyan nagyon sietni, hogy pontosan odaérkezzék. A miniszter senkit sem vár ma ebédre. — Ma például, viszonzá a kapitány, a kocsi vezetőjének azon meghívót mutatva, melyet előtte való napon Richelieutól kapott. — No de ismétlem önnek, folytatá az idegen nyomatékosabb hangon, hogy levele daczára ön nincs meghívva ebédre. Hallgasson ide, szólt az idegen halk hangon, én is Ruellbe készülök és pedig a miniszter meghívására. . . Ez elég gyakran történik s mindig egy titkos kivégeztetés céljából. U. i. én

senki más nem vagyok, mint — ő eminenciája udvari hóhérja. Ezen szavakat mondva, melyeknek hallattára a Gascognei halálsápadt lett, egy födelet emelt föl s a kocsi fenekét elrejtve, egy borzasztó nagy bárdot mutatott utitársának. Ezt látva, a vér megfagyott a kapitány ereiben (hiába volt kánikula). — Most már tudja uram, hogy miféle ebédre van meghívva. Siessen, térjen vissza Párisba, onnét meneküljön tovább, mielőtt még Richelieu gyanut merithetne; s ne gondolja, hogy a bibornok egy sértést valaha megbocsát. A szegény Gascognei reszketve szállott ki a szekérből. Annyira sietett, hogy a szekér és bárd szivélyes tulajdonosának elfelejtett köszönetet mondani. Párisba rohant vissza, hová egészen sárosan érkezett meg. Onnét minden idővesztegetés nélkül tovább ment. Spanyolországon keresztül utazva halálának híret terjeszté el. Nagy kár, szólt Richelieu intendásához ezt hallva, nagyon szerettem volna, ha a kapitány clete másképen végződik! . . .

Francziából: **Békesi Ida.**

nem bizonyító tényezőket, melyek azokra nem vonatkoznak s ama korba lépünk, mely kézzelfoghatólag mutatja azon pontot, melyből elbeszélő költészetünk kisu-gárzik.

Legrégibb irott költői termék, mely reánk maradt, ama históriás ének, mely a Szvatoplukról járt mondát, nem ugyan a szájhagyomány, hanem az ugynevezett bécsi képes krónika alapján feldolgozta.

Keletkezésének ideje a XIV. századba esik. Valamely tanult ember készíthette. Tartalma ez: az első versszak mintegy bevezetésül van előre bocsátva s így hangzik:

Emlékezzünk régiekről,
Az Szityából kijöttekről,
Magyaroknak eleikről,
És azoknak vitézségekről.

Ezután folytatja az ének, hogy „Szityából“ kijöve Erdélyben telepedtek le eleink, hol nagy bátorságuk és erejük biztosítá a békét és nyugalmat. Köztük a legjelesebb Árpád a vezér vala. Miután arról értesültek, hogy a Duna vize és lakó földje jó volna, követeket küldének annak kikémlésére. Ez országot lengyel herczeg birta, kinek lakhelye Veszprém vala. Népe német volt. A fejedelem a magyar követeket szívességgel fogadá, mivel azt hitte, hogy földmivelő néppel van dolga. A követek egy palaczkot teletöltének dunavizel, a földet és füvet magukhoz véve visszasiettek Erdélybe. Megérkeztek után Árpád összehívta a kapitányokat, kik megvizsgálván a vizet, földet és füvet, elhatározták, hogy amaz ország fejedelmének ajándékképen egy aranynyerges fehér lovat küldenek. A követek a szép lóval újra megjelentek az idegen fejedelem előtt s átadták neki. A herczeg meg nem értvén, hogy mire czéloz ez ajándék, vesztére elfogadta s azt válaszolá nekik, hogy földéből annyit enged át, amennyit ők kívánnak. A követek nagy vígan visszatérnek Erdélybe s tudósítják Árpádot küldetesök szerencsés sikeréről.

A kapitányok eldöntik ez idegen ország elfoglalását. Három követet választanak s azokat oly meghagyással eresztik utnak, hogy tudassák a herczeggel, hogy országát eladta ama fehér lóért. A követek megérkeznek s ily szóval köszöntik a herczeget:

„Földedet adtad fehér lovon,
És füvedet aranyos féken,
Duna vizét aranyos nyergem,
Akkort való nagy szükségemben.“

A herczeg ez üzeneten mosolygott s a lovat ékeivel együtt megsemmisítette. A követek elbucsuznak tőle, ő azonnal hadi lábra állítja népét. Árpád átkel a Dunán s Százhalomnál megvív a herczeggel, ki futásnak ered s a Dunába öli magát. Árpád közel Szekesfehérvárhoz egy hegyen száll meg.

Az éneknek költői szempontból semmi becse nincs s csak mint nyelvmélek számíthat értékre. Előadása száraz, nyelve lapos, verselése teljesen hibás. Felfedezte és „egy régi kéziratból, mely barát-gót betűkkel készült“, leírta Pray, ki azt Toldyval együtt a 14 század végére, vagy a 15 század elejére teszi. Toldy ez éneket valamely középkori barát munkájának állítja, ki magát azon etymologizálás által is elárulja, melyet helyenkint beszólt, például hol a deák szöveg szerint azt írván, mikép Árpád a maga vitézeivel istent segédül hívta, nagy naivsággal Deust kiáltat pogány őseinkkel s hozzá teszi:

Arról nevezték ott várost
Szamos mentében a nemes Dézsnek.

Igy alább is etymologizáló szójátékok ezek:

Árpád juta (érkezik) magyar néppel:
Kelem földén a Dunán elkelének,
Az cseken (gánzlón) ők csekének (átgánzlának),
Az Tetemben, (ma Tétény) elfeltetének (megjelenén).
Érden sokat ők értének stb.

Ime első elbeszélő költeményünk. Mily egészen más alakot, menetet tüntetne föl a nép ajkán élt monda.

Az 1490-es évekből három töredékes ének tartotta fenn magát. Ezek inkább lyrai hangulatuak, de régiségöknél fogva megérdemlik, hogy közelebbről megismerkedjünk velök. Az egyik „Emlékdal Mátyás király halálára“, mely magában foglalja Mátyás hírének, nagyságának meghódítását; említi, hogy a magyarok ott nem kis szerepet játszanak; a török meghunyászkodott s békéért könyörgött, Velence Mátyás fensőbbiségét ismerte. Végre néhány sorban dicsőíti Mátyás hatalmát s nyugasztalva fájlalja halálát.

A második „Sz. László királyhoz“ irt latin hymnus töredék fordítása; mely e királyt a tatárok megtörőjének, a pogányok rettentőjének mondja, kit maguk a törökök is a föld felelmének neveznek. Továbbá magasztalja mint az igazság bíróját, a szép szüzek koronáját, a tisztaságnak tiszta oltalmát, az irgalmasságnak teljes követőjét.

A harmadik siralomének, Both János veszedelmén, melyet Both Jánosnak szolgálja irt. Rövid lyrai bekezdés után melyben urának veszte fölötti fájdalomnak ad kifejezést s elbeszéli, hogy ura, a király, Mátyás részéről a törökhöz mint követ küldetett s bizott a küldetésnek sikerében, de ott veszett. A költemény csonka s hármassorokban van írva a rímek legkezdetlegesebb alakjaival (volna, volna, volna, vala, vala vala,) az egészen igaz elegiai hangulat vonul át. Minden versszakban az első sor kezdőbetűje az író nevének kezdőbetűit foglalja magában, mivel azonban az ének megszakad s a vezetéknevének betűit tartalmazó második része nincs meg, az írónak csak keresztnevét tudjuk meg, mely Georgius volt.

Döbrentei ezt mondja róla: „Ez a Gregorius Both J. udvarában forgott, zászlóaljához tartozott ifju vitéz, levante, katona, szolga lehetett, minőket hajdani királyaink példájaként a főúr is tartott s ily nemes ifjak levelvivők, házi dolog elintézők, csatakisértők voltak.“

Toldy „A m. k. történetében“ még két énekről emlékszik meg, az egyik a Batori István és Kinizsi Pál vezérlete alatt 1479. Ali török fővezéren kivivott kenyérmezei diadalt tárgyaló, még most egészen ismeretlen történeti költemény, melyet az abban, hihetőleg a felkelt néppel, jelen volt szászvárosi kántor készített s melyet egy levelezőm 1840-ben egy papságra készülő fiatal embernél Erdélyben látott és olvasott. Az egész, régi írásban, négy vagy öt ivet foglalt el. Többet erről most nem mondhatok, mert a kézirat kinyerése végetti utánjárásom birtokosának közbejött viszontagságainal fogva még eddig célt nem ért s megjegyzi, hogy a forradalmi háboruban eltűnt.

A másik: Szabadkai Mihály éneke Berislai Péter tetteiről 1515-ből. E Péter akkor veszprémi püspök és horvátországi bán, a törökök rettentője s az utolsó részek fő alkalmazója volt. Ezen ének pár szakát velem Jankovich számos évek előtt közlötta, az egészet mindazáltal nem láthattam mindeddig. Hármassorokban iratott.

A regényes beszélyeket, Tóth Lőrincz pokoljárát, Tar Lőrincz álmát s a külföldi tárgyú óriás Lóránt tetteit, mint fön nem lévöket mellözzük s áttérünk a 15. század egy vallásos epikai termékére: a Katalin legendájára.

(Vége köv.)

Szeretek én!

Szeretek én kijárni a mezőre,
Leheverni a mező zöld fűvére,
Ott érzem én magamat jól igazán —
Hol a szabad nagy természet mosolyg rám!

Tul a halmon szép virágos zöld a táj —
Furulyáján árva juhász sirdogál — —
Hó bárányok legelésznek előtte —
A vezérnek messze sir a csengője! . . .

El-elnézem s hallgatom mindezeket —
S vigasztalás szállja meg bús szívemet,
Mert látom, hogy nem én vagyok egyedül:
Kire a bú — a fájdalom nehezül!

Gróf Csáky Alfonz.

MELYNEV MAGYARÁZATOK.

Résö-Ensel Sándor „Népies helynév magyarázatok“ című gyűjteményéből.

A r a n y k e r t. Így nevezték egykor a legnagyobb dunai szigetet: a **C s a l l ó k ö z t**. A nép ajkán él fölöle egy rege: hogy itt tündérek honoltak, örök tavasz virított s arany-gyümölcs termett. A tündérek vízi palotáiban leirhatlan fény és gyönyörűség uralkodott; e palotáikból este a holdvilág fényénél fölemelkedtek s a kis Duna közepén fekvő Jóka szigetére szálltak, a hol mindig reggelig mulattak. Ott lakott királynőjük a szép Tündér Ilona s onnét jártak át a „macska rév“-en a mogyorósi rétekre, hol egy aggfűzfa alatt terítették meg a ztalukat. „A kinek kedve tartja vala, mindenki hozzá állhata és jól lakhaték; s ha a tündérek távozanak, nyomaikba még a r a n y p o r is hulla hajokból s ki mennyit bir vala annyit szerhete abból.“ stb. E népregeből származik **A r a n y k e r t** neve.

B a l l a g i t ó. Szegeden a város és boszorkány sziget között. Nevét Dugonics „Etelká“-jába szótt rege alapján így magyarázzák: Egy izben Árpád, a honalapító, Lehel vezérrel elindult hattyukra vadászni. Árpád ijjának egy gyönyörű hattyu lett áldozata, mely, a mint elérte a nyilvessző, a tó vizébe alámerült. A vezérfejedelem szolgáját küldé a vízre, ki tömlővel igyekezett a tó ama pontjára eljutni, hol a lejjazott hattyu alámerült. Árpád rákiált szolgájára: „ballagj, ballagj“, s az már-már céljánál van, midőn rárohan a hattyuk felzudult csapata s széttépi darabokra ennek testét. A fejedelem megsajnálta hü cselédjét —

S emlékül a tónak
„B a l l a g j nevé adja,
Most is ottan áll az
Szomorun elhagyva,
Csak a rege az, mely
Emlékét fentartja.

(Dalmady költ.)

C s a n á d. Hazánkban több falu, puszta és várrom viseli e nevet. E helyek nevöket a történelem szerint következöképp kapták: Midőn István király, a Tisza és Maros között birtokló pogány Atchon ellen indult seregeivel az uton egy jövevény kért tőle kihallgatást. A **S u n n á d** Atchonnak legvitézebb embere volt, ki midőn vetélytársainak gáncsoskodásait tovább nem tűrhette, Istvánnál keresett menedéket; s hogy minél érdemesebbé tegye magát a nagy király előtt, keresztvízzel megmosatta magát s keresztény lön. Sunnád csakhamar megnyerte a király tetszését, mert vezér-választáskor első helyen őt tüntette ki s egyuttal megbizta, hogy Atchon ellen az ütközetet ő folytassa. Sunnád döntő harcra birta ellenfelét s Atchont csatáközben megölé. Miután az ellenséges sereget is legyőzte, a Tisza és Maros közti területet ünnepelesen átadta Istvánnak, ki jutalmul a hős vezérnek azon földrészt adományozta, hol a két ellenséges hadcsapat összetüzött. A terület később megyévé kerekítettven a vezér nevére kereszteltetett. Az oklevelek másolói az ősi nevet különbözöképp irván ki, a megye Chanád-nak, utóbb Csanádnak s az egyes falvak, puszták várromok is e néven neveztetnek.

D é v a. Erdélyben vár, Timon szerint: Déva — hegytető. Hihetőbb azonban, hogy a római Decibalus Decidonia városa volt. A „Tudományos Gyűjtemény“ (1831. 5 köt. 80 lp.) szerint az itt talált különféle ezüst pénz oda mutat, hogy a dévai várat a római Aurélianus felesége **D e v a** építette föl. A néprege szerint azonban: A várat tizenkét kőmives vállalta magára felépíteni, de nem tudtak semmire menni, mert a mit délig felraktak, az délután leomlott: a nép ezt a déva (ördöngös szellem) munkájának tartotta. A várat róla Déva-nak keresztelték. Erdélyben egy szőrejtvényt is ismernek a várról:

Jeles vagyok, mert fejem is
Öt százat ér énekem.
Vedd fejemet; egész világ
Leend így majd gyermekem.
Ez láb nélkül, a vén idő
Az egész, Nemes Hunyad
Vármegyének ékessége.

E s k ü l l ő. Falu Dobokában Erdélyben. Béla király névte en jegyzője szerint, az oly helyek „hol a magyarok az általuk megzabolázott népnek esküjét megerősítették“ Eskülok. Van ily néven egy halom Biharban. Thali Kálmán ezt verseli róla:

Ezred év mult. Hol vannak a hősök?
Csak a hir szól nagy ritkán felölök.
De hol egykor a nép-eskü hangzott:
E s k ü l l ő n e k hívják azt a halmot.

F o g a r a s. Erdély délkeleti határán mezőváros, várral az Olt partján. A hagyomány szerint e várat Apor László erdélyi vajda építette; építői, mint a néphit tartja naponkint fajegyet, fapénzt, ugynevezett „fa-garas“-t kaptak, mit a hét végével a vajda ércpénzzel cserélt vissza. Innen ered neve: Fa-garas - Fogaras.

G y u l a - F e h é r v á r. Erdélyben a Maros partján régi város. Már a rómaiak korában is ismert hely volt, s hajdan fejedelmeink is laktak bene. A dákoknak e helyen várak volt. Midőn a magyarok Dáciát elfoglalták, Gyula vezér birtokába került a vár. A mint a néprege beszél: Gyula vezér egyszer vadakat üldözve eljutott a hegyek közé, oly helyekre, hol embernyomot nem lehetett látni. Hegyen s erdőn keresztül mindegyre beljebb jutott, midőn egyszerre a távol zöld sűrűjében fehér falakot pillantott meg. Pillanatnyi tétovázás után bátran arra vette utját s a közelben vártornyokat látott maga előtt. A fe-

hér falak az ott lakott dákok várának romjai voltak. Gyula fellépett a düledezni kezdő vár omladékaira, széjjel nézett s elhatározta magában, hogy itt telepíti le népét és hadseregét s új életet adand a némaságba merült várnak. Nagy néptömeg élén eljött ezután a hallgatag falak közé s átadá a laktalan várat vándor seregének. Természetes, hogy a vezér a felfedezett városnak nevet is adott s a fehér várról, melynek falai legelőször rémlettek szemébe: F e h é r v á r - n a k nevezé. A hálás nép pedig, mely itt lakhelyet talált, a Fehérvár név elibe, odahelyezte a Gyula nevet is, hogy megerősítse hatalmas vezére nevét, ki az elrejtett váromladékok legelőször fedezte föl

H a r s á n y. E néven kis és nagy helységek vannak Baranyában; egy hegy pedig érdekes kirándulási hely Pécs környékén. Nevét a monda szerint egy harsány kukurikástól kapta. Volt egy boszorkány e tájon, ki leányát a poklok legfeketebb fiának ígéré, ha a hegyet neki termékenynyé teszi s felszántja egy nap alatt éjfélig. Az ördög megígérte s a kitűzött napon hozzáfogott és oly gyorsan dolgozott, hogy már jóval a kitűzött idő előtt a hegy nagy része meg volt szántva. A boszorkány látta ezt s leánya rimánkodására elhatározta, hogy kijátsza az ördögöt. Elbujt ugyanis a hegy tövébe s oly h a r s á n y a n és ügyesen kezdett kukurikolni, hogy ezzel nemcsak a falvak kakasait indította követő példára, hanem a népet is felverte álmából, kik azóta a hallott „harsány“-te hegy nevének adták.

I s t e n f ö l d j e. Egy legelő Debreczen határában, mely jó ideig pör tárgya volt. Isten viselte gondját s ezért a debreczeniek „Isten földjének“ keresztelték hajdanában.

J u d á s h e g y. Nógrád megyében az osztroszkai hegymagaslat egyik ága. A közeli várbelieket, monda szerint, e hegyről kémlelte ki a tatárnép. Miután e hegy árulta el őket Judásnak keresztelték el a tatárok elő menekültek.

K e n é z l ő. Szabolcsmegyében a Tisza partjánál, Vencsellővel átellenben falu. Nevét a rege szerint következőkép kapta: Kenéz derék magyar vitéz volt, ki egy hatalmas tiszaháti birtokosnak akarta leányát nőül kérni, de versenytársa lévén egy Venczel nevű hadférfi, az atya akarata szerint csak úgy nyerhette el leánya kezét, ha társát nyil-párbajban lelövi. Kitűzetett a hely: Kenéz a Tisza innenső, Venczel pedig tulsó partján foglalt állást. Először Venczel lőtt, de nem találta Kenézt. Ezután Kenéz csattintotta át nyilát s lelötte Venczelt; s a Tisza partjánál, honnét lövését irányzá, épült fel Kenézlő Tompa így éneklé meg:

Vencsellővel átellenben a Tisza Partinál
Honnán győző Kenéz lőtt: K e n é z l ő falva áll.
S a hőstől, a kövér föld szállott fíról fira,
Kik falvakat rakának a víznek partira.

L ó r é. Ráczfalu a Csepelszigeten Makádtól északnyugotnak, a nagy Duna partján. Nevét az itt hajdanta létezett királyi ménesől kapta. Itt szállították át révhajón a királyi lovakat. A későbbben ide telepedett ráczok a „ló-rév“-ről Lóré-nak neveték községüket.

M e d v e k a s t é l y. Erdélyben, Dálnokon az erdőben egy omladék. Hajdan kastélya volt a medve-vadászó uraknak, kik itt vadaskertet is tartottak.

N é m e t j á r ó. Egy zug neve, mely a Körös folyó kanyarulata által Köröstarcsa mellett képződik. A török időkben, a Szegedről Debreczen és Nagyvárad felé járó német (wallon) katonaság — közel rév nem lévén — az itteni gázlón szokott átjárni. A nép elnevezte a gázlót „Németjáró“-nak.

Ördögös pusztarész Világosvár mellett. Dugonics szerint: Midőn egy izben Huba vezér leánya a várból elindulván e pusztára érkezett, a kocsi fölfordult s az utasok mind kiestek. „Hej de ördögös ut ez!“ kiáltásra rajta maradt neve is.

APRÓSÁGOK.

Azt beszélék, hogy Jókai párbajra hívta Csávolszkyt. Mert Csávolszky (az „Egyetértés“-ben) félhivatalos bérenczírónak nevezte Jókait. A beszéd csak pletyka; de igaz is lehetne. De hiszen Jókai az ellen sem aprehendált, mikor „hazadrulónak“ nevezték.

Azt mondja a példabeszéd: Tudja Pál, mit kaszál. A nagy közönség azonban nincs tisztában a dologgal. Jókai a „címeiket“ szó nélkül hagyja. Talán megilleti?

Bulver írt egyszer az „önérzetességéről“ valamit.

*

No de azért Jókai derék ember. Nem ijed meg s nem lankad. Ujjalt erővel fog a munkához s ezután minden két héten ad ki egy regényfüzetet, még pedig illusztrált kiadásban.

„Történelmi regénytár“ lesz a vállalat címe s a saját kiadásában fog megjelenni, ami mindenese re nagyon fontos dolog. Az 1873-iki évfolyam két regényt fog tartalmazni; az elsőnek címe hangzik ilyenképen:

A névtelen vár

vagy

a század első évtizedének eseményei

vagyis

a Magyarországon lefolyó és végződő magyar nemesi insurrekció korszakából.

Igen szép s rendkívül mulattató történet, több képekkel.

A második regény címe:

A sárga könyv

vagy

az 1825-iki orosz forradalom

vagyis

a törökországi balkáni hadjárat.

Roppant érdekes história, harci kalandok leírásával és sok mindenfélével bővítve.

Mindezek az épületes dolgok potom áron szereshetők meg. XVIII füzet ára rongyos öt flóres. Aki öt példányt vásárol, egyet ráadásul kap. Jókai felhívja az olvasó közönség figyelmét e vállalatára.

Szegény Mehner! Vetélytársad akadt. *)

*

Az öreg Bolond Miskának volt jelszava: „Ne bántsd a magyart!“ a magyar regény-közönségnek: „Ne bántsd Jókait!“ — Nem is bántjuk, csak mókázunk egy kicsit vele.

Ennyit talán szabad ez árnyékvilágon.

*

A Petőfi-társaság csak megél Jókai nélkül is. Az üléseken nem lájuk ott a mi öregünket. Hja! sok dolga vagyon öneki

*) Bár mind ilyen „vetélytársak“ szorítják le a Mehner és Bucsánszky-féle ponyvauzereket!

Szerk.

Tudnivaló dolog, hogy most írja a „Névtelen vár, vagyis a Magyarországon örténő magyar eseményeket.“

*

A társaság vasárnapi felolvasó ülésén Erödi remekelt, aki hat hetet töltött utóbb Konstantinápolyban. Bemutatott két török népdalt is. Az elsőt közlöttem a „Budapesti Napilap“-ban, a másodikat a „Délbáb“ számára kértem el a felolvasótól.

Az első magyarra fordítva így hangzik:

Talpra gyorsan honfitársak,
Vár a haza, siessünk,
Hösi névre, dicsőségre
Jertek mi is szert tegyünk.
Szerezzünk a világ előtt
Dicsőteljes hírnevet;
Mutassuk meg a világnak.
Hösiesség mit jelent.
Áldozzuk fel életünket
Vallásért és nemzetért,
Véres zászlót lobogtatva
Ontsuk ki a hősi vért.
Ki a karddal oroszlányok
Hazám dicső bajnoki,
Vájjátok az ellen fejét
Ontsuk vérét porba ki.
Bajnokok ti, ütött már a
Harcznak rémes órája;
Rajta hősök, v e s z s z e n el hát
A sok álnok muszkája,
Hösi szível, lelkesülten
Harczba, vészbe elmegyünk.
Allah! Allah! kiáltással
Hányjuk kardra ellenünk,

A másik egy katonadal. Ujonez legények dalolják a török fővárosban, akiknek a válás keservei, szeretteiknek elhagyása, tépte fel érő szívöket.

Ez a dal így hangzik:

Ej gazüller jel göröndü, jéve gajsét szerime,
Daglar, Zaslár, dajamaz, bevim ah ve zarime.
Ve ja Allah hail almaz jenes jasinda ölüme;
Kal szelamet, nazmin jarim, biz jegjeme birde ben.

Magyarra fordítva így hangzik:

Ej vitézek nyitva az ut, mégis szorul kebelem,
Hegyek, sziklák ki nem állják, ha panasztok s könyezem
Tán az isten megkíméli ilyen ijjan életem;
Te is árva, én is árva, isten veled kedvesem.

A tocad'bi da'szakok a következők:

Felszálltam a levegőbe, törbe csaltál engemet,
Drága kincs volt szabadságom, ocsó áron elveszett.
Vagy légyek a te rabszolgád, vagy oldozz fel engemet,
Te is árva, én is árva, isten veled kedvesem.

Tegnap este barátomnál, párnám kemény szikla volt.
Fekhelyem föld, takaróm lomb, szívem mégis vígan volt.
Elhagytának vélt a világ s birtam egy jó barátot;
Te is árva, én is árva, isten veled kedvesem.

*

Szegény törökök, bizony árvaok vagytok!

Legutóbb Hefi Ignác a képeiselőházban egy borzalmas képéből álló albumot mutatott be. Oroszok által megcsontított harmincegy alakot tartalmaz az album. A lábszáron a ködökön, a derekon súlyos sebek vannak ütve. Két képen megvakított török tartja ölében. fején és karjain súlyosan összezuzott gyermekeit, két leány örsi kite-ritett anyja összemarczangolt holttestét. Egy szegény nő ágyékán tárja

föl súlyos sebeit; egy másik fejét hajtja a másik ölébe, dereka van összetörve. Öreg török ködökig levetkőzötve van mindenütt megsebesítve. Legtöbb seb a fejen, lábszáron és karon van ejtve.

És a hatalmak a törököket figyelmeztetik a genfi egyezmény szabályainak megtartására!

*

Hja! felfordult világot élünk.

Harczéren és egyébütt nem mennek a dolgok annak rendje szerint. A sógorság, komaság protekciója szerepel mindenütt.

Az országos képtár üresedésben levő igazgatói állására eddig két jelöltet szemléltek ki: Than Mórt és Keleti Gusztávot.

Bliktri! Az öreg Palszky jobban tudja, ki való oda.

Nos ki?

Fiacskája, a kis Károlyka.

*

Többet jövőre. *)

S—ly—m J.

Antikritika (!)

Tetétlenről, Zichy Géza birtokáról, egy helybeli lapban, valaki (mindenesetre tisztartó) következő ügytelenséggel védi pátrónusát:

„Vénio nunc ad fortissimum virum! ki is Darmay Victor ur személyében lepocskondiázta a Debreczenben legközelebb megjelent „Délbáb“ című szépirodalmi lapban a Petőfi-társaság által kiadott, gr. Zichy Géza által írott költeményeket.

Ez nekünk, kik az ifju költőt, szellemi képességét is tekintve — közelről ismerjük, bizony zokon esett, mert először a bírálat felülete, s mit egy oda- vetett hangon van tartva, a nélkül, hogy bonczkés alá venné az egyes költeményeket, elítéli azt egytől-egyig.

Mi nem vagyunk bíráló tehetség, — de mindenesetre az igazságot kell tartani szemünk előtt, de itt nincs az rendén, nézzük megcsak az ifju költőnek a vértanuk emlékére írott „S z e g é n y a s s z o n y, m i t h i m e z e l“ című költeményét, azt az igazi mély érzéssel írott sorokat, mely a sajtó által megjelenésekor köztetszésben részesült. Olvassuk el a Kisfaludy-társaság gyűlésén felolvasott s a „Magyarország és Nagyvilág“ című szépirodalmi lap által ismertett költői beszélyét, eltekintve a többi apró költeményektől, már csak ez a két költeménye is fényes tanubizonyoságot tesz költői tehetségéről.

A „Magyarország és Nagyvilág“, mely lap egyik kiváló lapja a fővárosnak, arcképét az ifju grófnak közölve — érdemeit eléggé kiemelte! pedig Ágay nem szokta pazarolni elismerését holmi henczegő poétákra!

Gyulay Pál elismert ítéssz, az ötvenes években Jókainak Magyar Nábób című nagyszerű regényét bírálta, mire a kedélyes író csak azt jegyezte meg: Gyulay Pál elment Berlinig és hazajött gyász kritikusként! Darmayurra is ellehetezt mondani — az ontoldalékkal, hogy gr. Zichy költeménye felett irt bírálata a Borsszemjankóba való.

Az ég áldja munkás él tét!“

Adjon isten sok jót! és különösen jó termést az idén.

Különben az egész dologra közelbb Zichy költeményeinek bírálatára felelünk.

*) Tisztelt munkatársunk e rovata állandó leend. Az irodalmi, művészeti és társadalmi életben előforduló félszágességekre és botlásokra, czélzás- sal de azért jóakarattal fog rámutatni. Nem szórászhagotva s nem felületesen; nem a támadás s nem a kitékedés irmodorában. Alkalmunk lesz e rovatban több becses irodalmi reliquiát is közölni tőle. A szerk.

VIDÉKI LEVELEZÉS.

K a s s a, szept. 12.*

Tisztelt Szerkesztő ur!

Igéretemnek helyt állva bátor vagyok az itt történt eseményeket előadni. Örvendek a sorsnak, mely megengedé, hogy ily nagy események leírásával vezetett a levelezők sorába. A mult számban közölt tudósítás a király érkezéséről — ténynyé vált. Már megelőző napokban lehetett észrevenni Kassa városában a készüllet nagyszerű nyomait.

A három nemzet — u. m. magyar, ausztr., bajor — lobogói lengték körül a város házeit. A várva várt nap szombaton érkezett. Reggel 6 órakor általános mozgás és nyugtalanság látszott, mindenki szerette volna már látni szeretett királyát, ki csakhamar meg is jelent. A vasuti indóház ékesen fel vala diszítve, cyprus fenyő-galyak erdővé változtatták a hely színét. Innen a király udvari kocsiján a Széchenyi réten és malomutczán keresztül lakására kísértetett. Kisérete valóban imposans volt. A hercegek, grófok, főpapok hosszú sora követte a királyt, mindnyájokon a lelki öröm és tisztelet sugárzott, kifejezvének ezek által is szeretett királyok iránti tiszteletüket és hódolatukat. Lakásáról a tábori sz. misére indult, követve a nép ezrei által; melynek végével a katonaság ezrei által történt tisztelgés után — haza jött. Itt kihallgatást rendezvének, nyájassága által lebilincselé a jelenlevők figyelmét. Ezután a kaszárnyák megtekintésére ment, honnan megelégedéssel távozáván, ebédre ment. Az ebéd végével a színházba menvének, ott egy órát időzve, a kivilágított város megtekintésére kocsizott. A város este fénytengerbe uszott. Nem volt ház, mely kivilágítva ne lett volna. A szebbnél szebb kivilágítások egymást multák felül; különösen szépek voltak a következő épületek és házak: városház, megyeház, színház, premontrai-rendház, Brozház, Maléterház stb. Mely kivilágítás éjjel utánig tartott s ezzel a szombati nap elmúlt, kiki szívébe vivé haza királyá iránti hő érzelmeit.

Vasárnap délelőtt az egyes intézeteket látogatta meg, egyszersmind magán kihallgatást is adott. Délután a löversenyre ment honvéd-tiszti egyenruhába, hol nagy éljenzéssel fogadtatott és ott igen jól találván magát, — a nép örömrivalgásai közt a városba jött.

Az egyes intézetek megtekintésénél magas jóváhagyását nyilvánítá.

Hétfőn délelőtt és délután a katonai gyakorlatok meg szemlélésére lovagolt diszes kíséretével és nagyszámu emberek tömegével. Este Lipót bajor herceg elé ment a vasúthoz; kivel aztán a városba jövének, lakására kísérte. Kedden hasonlóképen az ősi gyakorlatokon volt, haza jövé nagy ebéd, melyen igen nagy számmal voltak jelen. Szerdán ismét a hadgyakorlatokon volt, melynek végével tanácskozást tartván, teljes megelégedését nyilvánította: különösen kiemelte a honvédeket, kik, tekintve azt, hogy kevés ideig gyakoroltatnak, várakozásán felül kitettek magukért.

Ezután a városba lovagolt, hol a nagy sokaság által harsány éljenzéssel fogadtatott, ki is mindenkor a legszívesebben viszonzotta a tisztelgéseket. Ezután ő felsége Letzter fényképészhez ment s ott magát levétette. Nemsokára elérkezett az idő, amelyben távozik tőlünk királyunk. Az ut, melyen ment, gyönyörűen ki volt világitva; a gázlámpák helyett csillagok valának felállítva, melyek dícsően ragyogtak és világitottak.

Este 9 órakor nagy mozgalom látszott, mert ő felsége ekkor indult ki az indóházhoz. Roppant néptömeg követte, mely harsány éljenzéseivel elbűvölte minden ember lelkét. Számos virágcsokor hullott a király lába elé, ki is mindezeket örömmel fogadta el. Kérve az indóházhoz, azonnal felült udvari kocsijába s elment.

* Mult számunkból térszűke miatt maradt ki. Szerk.

Nincs szó, melylyel kifejezném azon érzelmeiket, melyeket ekkor mindenki érzett, csupán csak egyszerűen mondva, minden ember kívánta azt: hogy tartsd meg isten királyunkat sokáig, a béke őrangyala lebegjen koronás feje felett.

Bővebben is leirhattam volna az itt történeteket, de e lap czélja nem engedé azt, a mit erőmből tettem, megtettem.

A viszontlátásra!

Brett Gyula.

A szerkesztő üzenetei.

☞ Kérjük ama szerkesztőket, kik velünk a csereviszonyt meg akarják tartani, hogy lapunk tartalmát legalább két hetenkint egyszer fölemlíteni sziveskedjenek.

S—ly—m J. Szerdára fogom kérni rendesen. Fogadja kézszorításomat.

Nyári estén. Aszód. Köszönöm. A novellát mindenesetre kérem és várom; tárczacikkre is szükségem lesz öntől. Üdvözet!

P. A. Budapest. K.-ról semmit sem tudok, nem is akarok tudni. Azt a cikket mielőbb kérem. Azt a magán küldeményt is várom.

Többeknek. Lakásom: Szent Anna-utca 2536 sz.

H. Géza. Debreczen. 12—2 óráig és délután 5—8-ig mindenkor itthon vagyok. Legyen szerencsém.

K. Sándor. Budapest. Onnan ugyan vannak levelezőink, mindazáltal önt is szivesen látjuk.

P. Kálmán. Kolozsvár. Sorait kaptam. Ha időm engedi, terjedelmesebben válaszlok. Csak előre!

K. Á. Szatmár. Mihelyt elolvassuk.

Gr. V. S. F. Dabas. A mai postával küldök mindent.

Ij. Szinnyey. Budapest. Wier gratulieren!..

Tréfák és adomák.

Közli jegyzetei után: Gróf Csáky Alfonz.

Egy aglegény pipája füstjét nézegetve elmerül gondolataiban és fölkiált: „nem nem, ez unalmas magányos életnek meg kéll szünnie, kell, hogy legyen a háznál egy lény, melynek sorsa az enyimmel legyen összeforva. Vagy veszek egy pudlit, vagy megnősülök!”

Végrendeletet tett egy falusi anyóka és miután akaratának több pontját nyilvánította, megkérdezték, hogy még hátralevő fejős tehenét kinek hagyja? Erre egész határozottsággal feleli: senkinek, mert arra magamnak is szükségem lesz. (Ad hoc factum est ita.)

„Hogy van már szemeivel édes nagybátyám?” Kérdé egy ifju hölgy elaggott szemfájós nagybátyjától. „Jobban kedves leányom, legalább orvosom arról nyugtatott meg, hogy jobban látok.

Igaz történet. — A trafikról a következő érdekes adomát közölte nem régeben Jókai Mór. Egy szentkirályi fuvaros egy izben Zirczről Veszprémig vitte József főherceget. „Hát miért nem gyujt rá atyafi? tán nincsen dohánya?” kérdi tőle a főherceg — „Van biz, de csak trafik, verje meg a csoda, a ki kitalálta. — „No töltsön rá az én zacskómból.” A fuvaros rátöltött s megérezvének a jó magyar dohány szagát, egyszerre jó véleménye lett a tiszt urról s elmondta neki, hogy ő biz csak az ultra viz trafik dohányt, de otthon maga is olyat szí, mely sohasem látott németet. Mikor Veszprémbe értek, a tiszt ur 10 frtot adott neki. A mi parasztunk elbámult rajta és nagyon csodálta, hogy mint köszöntget mindenki a tiszt urnak. Meglök erre egy embert, hogy ki ez az ur? „A ki-

rály öcsese" volt rá a felelet. Megszeptent erre a fuvaros, de azért nem szaladt el, hanem addig settenkedett, míg a főherceg közelébe nem jutott és azt sugta neki, hogy „Aztán princz ur! a mit mondtam, köztiünk maradjon, mert én is tudom ám, hogy maga is mit szí.“

Egy káplár illemre akarván tanítani az ujonczot, kérdé tőle: „mit teszen, ha egy fellebbvalója megkínálja egy pohár borral?“ „Az nem történik meg“ felelé az ujoncz.

— Ha még soká tart a szárazság, minden barom oda lesz — mondá egy ur jobbágynejának.

— Csak nagyságotat tartsa meg az isten, — mond ez.

Egy vétkesnek levágták a fejét. Az amputáció után a fő természetesen néhány pillanatig mozgott.

— Most phántázéroz — jegyzé meg valaki a körülállók közül.

— Hogyan szabaduljak meg ettől az X-től — panaszkodik K. F.-nek — mindennap itt van

— Adj neki néhány frtot kölcsön — felel F.

Egy zsugorítól kérdezték, mért vette el szakácsnőjét. „Két okból“, felele ez. „Először nem kell szakácsnőt tartanom, másodsor nem kell cselédatót fizetnem.“

Oroszországban a farkasok pusztitanak. A négylábuak otthon, a kétlábuak pedig Törökországban.

— Melyek symptomái a negyednapos hideglelésnek? — kérdezi X. az orvostól.

— Az, hogy minden harmadnap jelen meg — mond az orvos.

Vegyesek.

— **Kedden**, október hó 18-án Debreczen város polgársága a török diadalok örömeire önkéntes kivilágítást rendezett, mely fényesen sikerült. A „Polgári Casinó“ erkélyéről gróf Vay Dániel egy alkalmoszerű gyönyörű beszédet tartott, mely nagy lelkesedéssel fogadtatt.

Közvetítő és tudakozó intézet.

A debreczeni közvetítő s tudakozó intézet ajánlja magát a n. é. közönség kegyes pártfogásába.

Foglalkozik mindennemű ingatlan n. m. házak, földek, szőlők és gyártelepek adás-vevés, cserélés és bérbeadásával, továbbá ingóságok eladása, különösen Wertheim vas szekrények, használt butorok, varró- és cséplőgépekkel, bolti állványok és egyéb felszerelésekkel, értékpapirokkal sat. és végre gazdatisztek, gépészek, nevelő és nevelőnők, zongora tanító és tanítónők, társalgónők s mindkét nembeli cselédek gyors és pontos elhelyezésével, nemkülönbözve kölcsön pénzek **elhelyezésével**. Együttal fi-gyelmébe ajánlja a nagyérdemű közönségnek a város különböző részein alkalmazott tábláit felragaszok bifüggesztésére, valamint a helyi lapokban közlendő hirdetésekre.

Zichermann H.

— **Temesváry** elment — illetőleg Budapestre utazott társulatának szervezése végett, miután a színi bizottság az általa beterjesztett névsort — mint kinem-elégítőt elutasított. Kiváncsiak vagyunk, lesz-e s ha lesz, milyen társulatunk?!

— **Anők a tükör előtt**. Egy tudós angol azt is kiszámította, hogy száz nő közül hány tekint a tükörbe, ha előtte elmegy? Azon eredményre jutott, hogy kilencvenkilenc. A századik átlag csak azért nem tekint be, mert vagy szürke hályog van a szemén, vagy oly rövidlátó, hogy az orránál tovább nem lát. — Egy német meg azt számította ki, hogy nőtoiletteket magában foglaló kirakat előtt hány hölgy halad el, hogy meg ne álljon. Egy tuzat közül tíz megáll, kettő elbalad, de csak azért, hogy visszatérve még jobban megnézzé.

— **Egy külföldi tudós** a magyarok eredetéről. Clarke Hyde ur a londoni anthropologiai társulat f. évi márczius havi ülésében a magyaroknak Himalaya vidékéről való eredetéről értekezésében feladatul tűzte ki magának, bebizonyítani, hogy a himalayai nyelvek az ugor nyelvhez tartoznak s azokban a rokonság a finn, magyar, lapp és szamojed nyelvekkel világosan kimutatható. Clarke ur ezen fejtegetései közben a magyarok eredetének kérdését is felvette. Szerinte a Himalaya környékén a magyarok és kunok sokáig szerepeltek, ennél fogva ajánlja, hogy a tudósok azon nyelvemlékeket figyeljék meg, melyek a Pannoniának magyaroktól elfoglalása idejére vihetők vissza.

— **Idézés** a más világról. A gráci hivatalos lap egész komolyan közöl egy megidézést, melyben utalva arra, hogy Kaltenegger Mária mint panaszlott elhalálozott s hogy ennél fogva részére gondnokot kellett kinevezni — tehát felszöllittatik Kaltenegger Mária, hogy ne feledkezzék el jogorvoslatáról gondoskodni, ellenesetekben tulajdonítsa magának mulasztása következményeit. Óh azok a bürokratak!

— **Az országgyűlési** pártok jelenleg így állanak: 253 szabadelvű, 69 független szabadelvű, 26 jobboldali, 31 szélsőbal, 62 parton kívüli, kikhez a szászok is tartoznak.

Kiadói üzenet.

— **Palmer Kálmán** urnak Kolozsvártt. A kivánt számot újra postára tettük.

— **Gróf Ármin** urnak Duna-Pataj, **Reviczky Gyula** urnak Budapestten a hiányzó számokat elküldtük.

— „**Székesfehérvár és Vidéke**“ szerkesztőségének. A szeptember havi példányok tévedésből visszamaradtak de már utnak indítottuk.

Schenk J.

Debreczen Széchenyiutca,
ajánlja a nagyérdemű közönségnek jól
berendezett

butorraktárát
a legjutányosabb árak mellett.

Valamint nagy választékban levő
olajnyomatu diszes aranykeretekben fog-
lalt képeket, *10 havi részlet fizetés mellett*.